

POTAGE-TOIT: GROENTEN TELEN IN DE STAD EN DE LUCHT

Le début des haricots

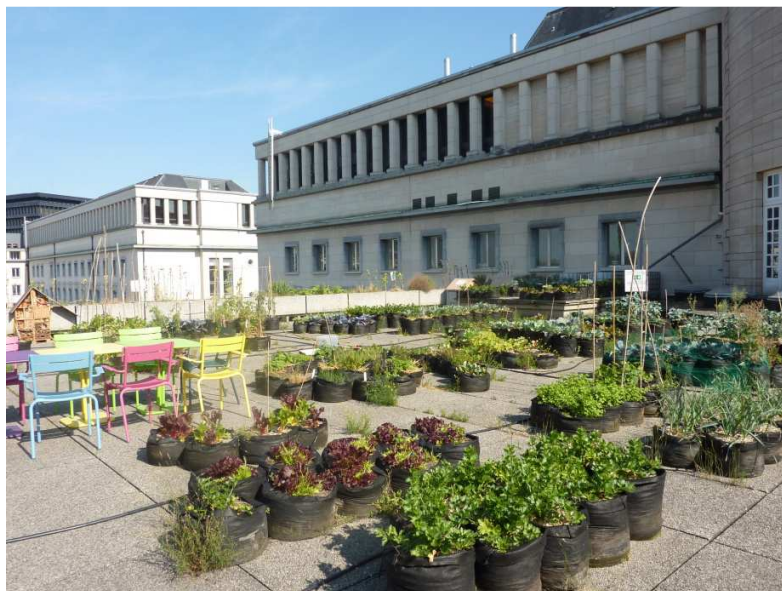
Voor dit project rond duurzame voeding, gesteund door Leefmilieu Brussel, mikte de vzw *Le début des haricots* nogal hoog. Zo hoog als het dak van de Koninklijke Bibliotheek (KBR) zelfs, dat ze ombouwde tot een natuurlijke moestuin! Dit is het project *Potage-Toit*, in België een nieuw experiment dat lokale economie en sensibilisering van het publiek slim aan elkaar weet te koppelen.

Aan het roer van *Potage-Toit*: een team van sociaal bewuste landbouwkundigen met vernieuwende ideeën. Met de hulp van heel wat vrijwilligers legden ze op het platte dak van de bibliotheek een natuurlijke en intensieve moestuin met groenten, keukenkruiden en klein fruit aan. Daarbij kregen wilde en inheemse soorten voorrang, om zo de biodiversiteit te bevorderen.

De opbrengst wordt in de keuken gebruikt door de cafetaria van de bibliotheek, met een terras dat uitgaat op de tuin (van een kort circuit gesproken!). De overschot wordt ter plaatse verkocht aan ofwel Slow Food-restaurants of aan de consumenten.

Potage-Toit is ook een ontdekkingsruimte waar iedereen enkele keren per week de handen kan komen vuilmaken door mee te helpen groenten te telen, planten te verpoten, kweekzakken te kopen ... of gewoon terecht kan voor informatie.

Dit proefproject in België toonde aan dat het mogelijk is om, vanop ongebruikte platte ruimtes, midden in de stad en vlak bij de burgers in duurzame voeding te investeren.

Voortaan waken kroppen sla over de boeken van de KBR.

CONTEXT

Le début des haricots is een organisatie die zich bezighoudt met milieubescherming en regelmatig samenwerkt met Leefmilieu Brussel. Dit team van ervaren tuiniers gespecialiseerd in duurzame voeding en stadslandbouw spitst zich voornamelijk toe op de sensibilisering van de burgers.

Potage-Toit versterkt de bestaande inspanningen voor duurzame voeding van de vzw (SAGAL, activiteiten voor milieu-educatie, ...) en kadert vooral in zijn stadshoeveproject in Neder-Over-Heembeek.

METHODE ONDER DE LOEP

Alles begint met de keuze van de **plaats**. Het dak van de KBR is plat, goed zichtbaar (van ver en vooral vanop toeristische plekjes), wat de **zichtbaarheid** en dus de verbreiding van het hele gebeuren verzekert. Die zichtbaarheid moet ook aanzetten tot andere initiatieven.

Potage-Toit beslaat 350 m² van het dak, vlak naast het terras van het restaurant van de bibliotheek. Het dak is bestand tegen het gewicht, biedt de mogelijkheid om water af te voeren, ligt in de zon en is gemakkelijk toegankelijk (liften).

Het hele experiment draait om de opbrengst van de moestuin en de sensibilisering van het grote publiek.

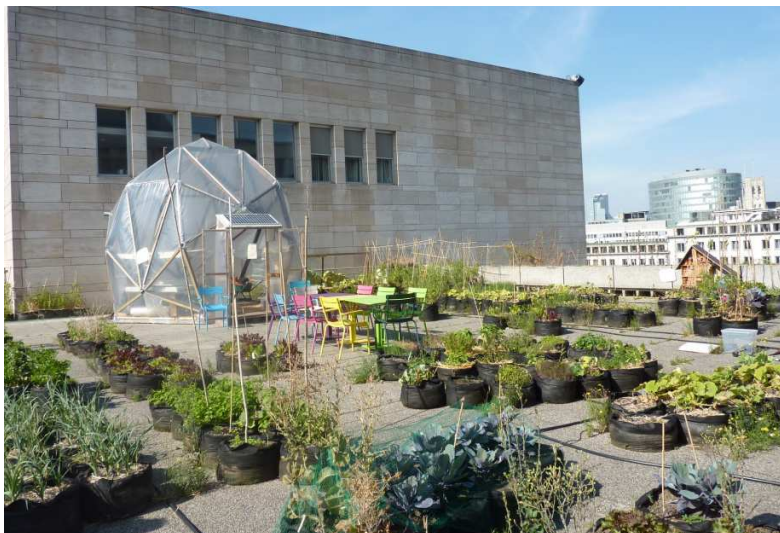
PRODUCTIE

Om de installatie te vereenvoudigen en zowel kosten als gewicht te beperken, werden de planten in bakken of kweekzakken geplant. Door zo een hoog rendement en een minimaal onderhoud te combineren, maken ze een grote opbrengst op een beperkte oppervlakte mogelijk.

Voor het onderhoud is het de bedoeling om **zo veel mogelijk plaatselijk beschikbare middelen te gebruiken**, zoals regenwater, organisch afval en zonne-energie.

Een project van zo'n omvang vereist ook enkele investeringen:

- Kweekbakken van **geotextiel** (1 tot 3 euro/pot, exclusief levering): dit materiaal is heel sterk en heel licht. Het levert ook gezonde, sterke en productieve planten op. De vzw haalde haar materiaal bij Insulco. Je kunt de zakken ter plaatse kopen of ze zelf in elkaar steken.

Een futuristisch uitzijende serre doet dienst als couveuse voor jonge planten.

- **Serre** (500 euro): *Le début des haricots* gebruikt een houten geoserre om er de zaailingen te planten en het gereedschap en de brochures op te bergen. Dankzij de **geokoepel** komt er veel licht binnen. De serre is overtrokken met thermisch plastic dat een constante temperatuur verzekert.
- **Irrigatiesysteem** (600 euro voor 500 druppelaars en 400 m aan druppelbuizen, 250 euro voor de waterreservoirs, 700 euro voor de zonnepomp): **druppelaar met lage druk** (kan worden gekoppeld aan een pomp van 12 volt, zo nodig aangedreven door fotovoltaïsche panelen). Elke druppelaar is verbonden met een waterreservoir dat door regenwater wordt gevoed. Bij lange droogte wordt gewoon aangesloten op het waternet van het gebouw.
-

- Zaailingen (500 euro voor 150 variëteiten): aankoop bij verschillende organisaties voor de bescherming van de biodiversiteit (Kokopelli, Ecoflora, Fraternité ouvrière, Semailles, ...). *Le début des haricots* legde bovendien een '**biodiversiteitsroute**' aan, met zaailingen van wilde en inheemse planten.
- Aardemengeling (landbouwgrond 50%, compost 30%, zand 20% = 1000 euro) en transport (500 euro voor 20 ton aarde).

Daarbij komen het gereedschap (250 euro), een compostbak (prijs afhankelijk van de grootte en de mogelijkheden tot het hergebruik van materiaal om hem te bouwen) en een minibibliotheek met documentatie, en dan vooral die van Leefmilieu Brussel.

Voor het onderhoud spande de projectdrager zich het eerste jaar vrijwillig en 12 uur per week in.

De inkomsten uit de verkoop zouden de beheerskosten moeten dekken.

SENSIBILISERING

Deze ruimte heeft ook een **sociale roeping**. Ongeveer drie keer per week is ze geopend voor iedereen die ze wil bezoeken, wil meehelpen of een praatje wil maken. *Le début des haricots* biedt de documentatie van Leefmilieu Brussel aan en organiseert seizoensgebonden activiteiten.

Een jaar vol workshops

- Naaien van stoffen potten (januari en februari)
- Zaailingen (maart)
- Inrichting van de ruimte (april)
- Bouw van een insectenhotel (juni)
- Verzamelen van zaad (september)

Om dit vernieuwende project bekend te maken, organiseerde *Le début des haricots* een **opendeurdag**, gaf het informatie over zijn website www.haricots.org en maakte het een **blog** gewijd aan *Potage-Toit*: www.potage-toit.be. Dit alles gaat gepaard met een affichering in de cafetaria en de KBR.

Hoewel *Le début des haricots* op heel wat vakkennis in dit domein kan bogen, was dit project nooit mogelijk geweest zonder de hulp van de bibliotheek (eigenaar van het gebouw). Ze stelde haar dak ter beschikking, dat aan de veiligheidsnormen voldoet, biedt logistieke hulp, verzekert het gebruik van de opbrengst en zorgt voor organisch afval voor de compostbak. Ze liet zich ook omringen door vrijwilligers en organisaties uit haar netwerk, met elk specifieke vaardigheden (bv.: Worms voor de compost).

De bezoekers waren talrijk aanwezig dit testjaar.

BALANS

Dankzij de steun die Leefmilieu Brussel dit eerste jaar bood, kon dit type van project worden geëvalueerd (kwaliteit van de opbrengst, rentabiliteit, ...). En we hebben goed nieuws: de resultaten zijn overtuigend en *Potage-Toit* is **vertrokken voor nog een jaar, met de steun van Leefmilieu Brussel!**

Le début des haricots was verbaasd over het **enthousiasme van het publiek** voor dit project. Het team ontving over het hele jaar een twintigtal groepen bezoekers, met telkens ongeveer 20 tot 25 personen. Daardoor werd er meer gesensibiliseerd dan verwacht. Keerzijde van de medaille: omdat er veel tijd naar het onthaal van het publiek ging, ging er minder tijd naar de planten. Daarom besloot de vzw in 2013 om dit alles in evenwicht te brengen en de bezoeken meer te omkaderen (enkel op afspraak) om meer met de planten bezig te kunnen zijn.

TIPS OM HETZELFDE TE DOEN

De kwaliteit van de plaats bepaalt de installatiekosten en het voortbestaan van het project. Hoe geschikter de plaats, hoe lager de kosten. Gebruik daarom een dak/plaats met de volgende eigenschappen :

- **toegankelijk** (lift, publiekstoegang, ...)
- **stevig**
- **zonnig** (het moet vooral minstens zo hoog zijn als de omringende gebouwen); en
- voorzien van een **leidingsysteem** en een **bescherming tegen de indringing** van water.

Het is voor één persoon moeilijk om zich tegelijk met het publiek én de teelt bezig te houden. Voor de bezoeken worden dan ook het best vaste tijdstippen voorzien.

HET VERVOLG

Nadat het team van *Potage-Toit* uit dit eerste startjaar lessen heeft getrokken, zullen ze in 2013, nog steeds met de steun van Leefmilieu Brussel:

- een **groepsdynamiek** met vrijwilligers rond de tuin scheppen, zodat het onderhoud autonoom wordt;
- **zich weer toeleggen op de productie** en groenten telen die beter zijn afgestemd op dit type van teelt;
- **wekelijkse openingsuren voor het publiek** hanteren, met de mogelijkheid om groenten, planten om te verpoten en kweekzakken te kopen. De rondleidingen zijn voortaan betalend, zodat middelen kunnen worden ingezameld om het project te laten voortbestaan.

De samenwerking met de bibliotheek en de boekenwereld wordt trouwens versterkt met bijvoorbeeld een cultureel parcours rond de geschiedenis van de stadslandbouw in Brussel en een lijst met nuttige boeken op elk infobord ter plaatse. Cultuur en landbouw verenigd!

Maar dat is niet alles ... Brussel loopt over met lege, onbenutte en zonnige ruimtes. *Le début des haricots* legde de klemtoon op het **enorme potentieel van platte daken**. Daarom moedigt de vzw de verbreiding van dit soort van initiatieven aan, of het nu gaat om een particulier met een terras of een groep die een groot oppervlak wil gebruiken (een paar mogelijkheden op de blog www.potage-toit.be/?page_id=552). Veel Brusselse daken beschikken over alle troeven voor de aanleg van een moestuin.

Het dak van de KBR voor/na ... Dat het nu beter is, lijdt geen twijfel!

ANEKDOTEN

Projectleider Filippo Dattola was aangenaam verrast over de belangstelling van het publiek. *"De motivatie van de mensen is verbluffend. De vraag naar zakken van geotextiel is enorm!"* De daken en terrassen van de Brusselaars staan binnenkort misschien wel vol groenten!

PROJECTDRAGER

- Le début des haricots vzw, Van Elewyckstraat 35, 1050 Elsene
- Projectleider: Filippo Dattola
- Contact: 02 644 07 77, 0487 53 29 41, filippo@haricots.org

